

Bernadeta Baran

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

ZAGADNIENIE DŁUGOOKRESOWEJ STABILNOŚCI FINANSÓW PUBLICZNYCH W KRAJACH CZŁONKOWSKICH UNII EUROPEJSKIEJ*

1. Wstęp

Do najważniejszych celów Unii Europejskiej należą zwiększenie jej konkurencyjności oraz dążenie do wypracowania i utrzymania wysokiego tempa wzrostu gospodarczego. Wskazuje na to m.in. strategia zrównoważonego rozwoju¹, która wraz ze strategią lizbońską uznała zrównoważony rozwój za nadrzędną ideę UE. Jednak dla zapewnienia długofalowego powodzenia gospodarcze europejskiej w tym zakresie konieczna jest właściwa polityka makroekonomiczna, w tym przede wszystkim zrównoważona polityka fiskalna państw członkowskich zmierzająca do osiągnięcia średniookresowych celów budżetowych państw członkowskich oraz dalsze reformy strukturalne. Zwraca się przy tym uwagę przede wszystkim na konieczność poprawy jakości finansów publicznych przez zwiększenie efektywności i skuteczności wydatków oraz restrukturyzując wydatków publicznych na rzecz środków propagujących wydajność i innowacyjność.

Celem opracowania jest wskazanie miejsca zagadnienia długookresowej stabilności finansów publicznych w UE oraz czynników na nią wpływających. Omówione zostaną stan wypełniania przez państwa członkowskie ich budżetowych kryteriów konwergencji oraz perspektywa realizacji wyznaczonych średniookresowych celów budżetowych. Zwrócona też zostanie uwaga na znaczenie konsolidacji finansów publicznych, która jest niezbędna przede wszystkim z punktu widzenia skutków przyszłych zjawisk związanych z procesem starzenia się społeczeństwa. Efektem

* Artykuł sfinansowany ze środków pochodzących z grantu: „Rozwijanie konkurencyjnej gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości a poprawa spójności społecznej, ekonomicznej i przestrzennej w polskich regionach po 2006 r. (nr 4257/H03/2007/32).

¹ Strategię zrównoważonego rozwoju została przyjęta podczas szczytu w Göteborgu w 2001 r., jako uzupełnienie szerokiej strategii reform socjoekonomicznych zdefiniowanej podczas spotkania Rady Europejskiej w Lizbonie w 2000 r. (strategii lizbońskiej).

procesu reform ma być natomiast zapewnienie długookresowej stabilności finansów publicznych, tak aby możliwa była realizacja strategicznych zamierzeń UE.

2. Zagadnienie długoterminowej stabilności finansów publicznych w UE

Znaczenie długoterminowej stabilności finansów publicznych rozpatrywane jest ostatnio głównie w kontekście postępującego procesu starzenia się społeczeństw. Na zagadnienie to zwróciła w czerwcu 2006 r. szczególną uwagę Rada Europejska w nowej strategii zrównoważonego rozwoju UE. Także liczne analizy² wskazują, że proces starzenia się społeczeństw będzie związany z silną presją na zwiększenie wydatków publicznych, co w długim okresie utrudni państwom członkowskim utrzymanie stabilnej struktury finansów publicznych. Do jej zapewnienia niezbędna jest więc trwała polityka uwzględniająca problem nierównowagi budżetowej. Istotnym wyzwaniem jest również wzmocnienie związku pomiędzy problemami wynikającymi z długoterminowej stabilności a średniookresowymi potrzebami związanymi z planowaniem budżetu.

Szeroko podejmowana dyskusja na temat konieczności podjęcia działań zmierzających do ustabilizowania sektorów finansów publicznych w średnim i długim okresie znalazła odzwierciedlenie w zapisach nowego Paktu Stabilności i Wzrostu³. Zwraca się w nich szczególną uwagę właśnie na ochronę długoterminowej stabilności finansów publicznych państw członkowskich oraz na znaczenie uzgadniania długofalowych wyzwań polityki budżetowej z procesem jej formułowania w perspektywie średniookresowej. W tym celu wprowadzone zostały indywidualne dla poszczególnych państw średniookresowe cele budżetowe (*medium-term budgetary objectives* – MTO), mogące odbiegać od wymogu pozycji budżetowej bliskiej równowadze lub nadwyżce. Kryteria różnicujące MTO dla poszczególnych krajów to bieżący poziom długu publicznego oraz potencjalny wzrost gospodarczy. Ustalony przedział obejmuje zakres od deficytu budżetowego w wysokości 1% PKB – dla

² Zob. Komitet Polityki Gospodarczej oraz Komisja Europejska [*The Impact...* 2006].

³ Najczęściej wysuwany zarzut pod adresem poprzednich rozwiązań było stwierdzenie, że w spełnianiu swojej funkcji kładą zbyt duży nacisk na kwestie formalne – bezwzględne dążenie do spełniania budżetowych kryteriów konwergencji, a małe znaczenie przypisują analizie ekonomicznych okoliczności ich warunkujących. Stwierdzenie nakazujące utrzymywanie budżetu każdego państwa „blisko równowagi lub w nadwyżce” było powszechnie interpretowane jako konieczność zachowania zrównoważonego budżetu w trakcie całego cyklu koniunkturalnego. Nie mogły być więc brane pod uwagę specyficzne warunki każdego z krajów członkowskich, szczególnie odnoszące się do jego długookresowej kondycji finansów publicznych (dotyczące m.in. potrzeb z zakresu publicznych inwestycji czy reform strukturalnych). W związku z powyższym twierdzono, że dla państw o wysokim zadłużeniu publicznym nie jest możliwe spełnianie tych samych budżetowych celów średniookresowych co dla państw o niskich wskaźnikach długu publicznego. Ponadto, zgodnie z zapisami, kiedy w kraju pojawił się nadmierny deficyt, konieczne było podjęcie natychmiastowych środków w celu poprawy sytuacji budżetowej, bez uwzględnienia aktualnego stanu gospodarki. Więcej: [Bofinger 2004; Fitoussi 2004].

krajów o niskim długu i wysokim wzroście gospodarczym, poprzez równowagę do nadwyżki – w przypadku krajów o wysokim wskaźniku zadłużenia i niskim wzroście gospodarczym. Cele te mają być weryfikowane co cztery lata; będzie więc możliwość uwzględnienia zmian zachodzących w poziomie zadłużenia, potencjalnym wzroście oraz ogólnej stabilności budżetowej danego kraju. Ponadto dodatkową okolicznością umożliwiającą zrewidowanie średniookresowego celu budżetowego, będzie przeprowadzanie dużej reformy strukturalnej. Państwa, które nie osiągnęły jeszcze swojego średniookresowego celu budżetowego, zobowiązane zostały do podjęcia kroków pozwalających na jego realizację w ramach cyklu koniunkturalnego. W tym celu powinny realizować coroczną minimalną korektę w ujęciu uwzględniającym zmiany cykliczne, po skorygowaniu o środki jednorazowe i tymczasowe (ok. 0,5% PKB rocznie). Czynnikiem, który jako jedyny będzie mógł usprawiedliwić „opóźnienia” w realizacji średniookresowego celu budżetowego (lub czasowe odstępstwa od tego celu w przypadku państw, które cel ten już osiągnęły), będą koszty ponoszone w związku z realizacją poważnych reform strukturalnych. Odnosi się to zarówno do reform ze skutkiem bezpośrednim (np. emerytalne⁴, w sektorze służby zdrowia), jak i do reform rynków pracy i rynków produktowych, które pośrednio przynoszą pozytywne skutki. Podkreśla się, że mogą one znacznie poprawić stan rachunków rządowych w perspektywie średnio- i długoterminowej, a rozwiązanie w postaci indywidualnego dla każdego państwa podejścia przy analizie ich skutków budżetowych, stanowić ma istotną zachętę do ich przeprowadzenia. W krótkim okresie powszechnym zjawiskiem są bowiem koszty negatywnie wpływające na saldo budżetu, które zniechęcają kraje członkowskie do przeprowadzania reform strukturalnych⁵.

Realizacja średniookresowych celów budżetowych przez państwa członkowskie uznana została za istotny warunek zachowania stabilności sektora finansów publicznych w długim okresie. Dla podkreślenia wagi tego faktu zaprezentowany został następujący scenariusz: przy założeniu osiągnięcia przez wszystkie państwa członkowskie swoich średniookresowych celów w 2010 r., zachwianie stabilności finansów publicznych⁶ w UE w 2050 r. wyniesie ok. 1,5% PKB, a wskaźnik długu publicznego w odniesieniu do PKB sięgnąć może 80%. Natomiast w odwrotnym przypadku zachwianie stabilności w UE wyniesie ok. 3,5% PKB, a wskaźnik zadłużenia wzrośnie w 2050 r. do prawie 200% PKB⁷.

Jak więc wynika z symulacji, stan finansów w średnim okresie istotnie wpływa na stabilność długookresową, przy czym niezrealizowanie MTO wpłynąć może

⁴ Koszty netto reformy emerytalnej uwzględniane będą według metody degresywnej przez okres pięciu lat po jej wdrożeniu lub przez pięć lat po 2004 r. w przypadku krajów, które wdrożyły ją w minionym okresie. W kolejnych latach od wysokości deficytu budżetowego będzie można odliczyć odpowiednio: 100, 80, 60, 40 i 20% kosztów ponoszonych przez filar zarządzany publicznie.

⁵ [Council Regulation (EC) No. 1055/2005...; Council Regulation (EC) No. 1056/2005...].

⁶ Przez zachwianie stabilności finansów publicznych należy rozumieć różnicę pomiędzy strukturalną sytuacją budżetową w 2005 r. a sytuacją stabilną.

⁷ [Opinion on the Commission's... 2006].

szczególnie niekorzystnie na zadłużenie publiczne, powodując jego wzrost do poziomu utrudniającego sprawne funkcjonowanie państwa. Związane to jest przede wszystkim z koniecznością wypłat w najbliższej przyszłości świadczeń społecznych starzejącemu się obecnie społeczeństwu⁸.

Można więc stwierdzić, że zagadnienie skutków budżetowych procesu starzenia się mieszkańców UE w kontekście utrzymania stabilności w perspektywie długoterminowej jest niezwykle istotne, a włączenie go w ramy zapisów Paktu było praktycznie niezbędne w obecnej sytuacji społeczno-gospodarczej. Podkreśla się jednak także, że nawet bez uwzględniania wpływu starzejących się społeczeństw, początkowa sytuacja budżetowa prawie w połowie państw członkowskich nie jest optymistyczna i sama w sobie przyczynia się do zagrożeń, jakie niosą niestabilne finanse publiczne.

Warto dodać, że w porównaniu z poprzednimi rozwiązaniami znacznie większą uwagę w nadzorze fiskalnym UE zwraca się obecnie na ewolucję stanu długu publicznego, co z punktu widzenia omawianego problemu jest z całą pewnością uzasadnione. Ponadto nowe zapisy zobowiązują państwa do unikania prowadzenia polityki procyklicznej, co ma na celu zwiększenie zaangażowania państw członkowskich w proces aktywnej konsolidacji finansów publicznych w okresie korzystnej koniunktury gospodarczej. Zgodnie z przyjętymi zapisami, w okresach dobrej koniunktury⁹ powinien być podejmowany większy wysiłek dostosowawczy, polegający na wykorzystaniu dodatkowych dochodów budżetowych do zmniejszenia deficytu oraz redukcji długu publicznego (a nie zwiększania wydatków). Wysiłek ten może być z kolei bardziej ograniczony w okresach złej koniunktury.

Znaczenie konsolidacji fiskalnej w średnim okresie zostało także podkreślone w sprawozdaniu na temat finansów publicznych w UGW w 2005 r. Zgodnie z przeprowadzoną analizą, bez średnioterminowej konsolidacji budżetowej większość państw członkowskich nie osiągnie zrównoważonej pozycji, a szczególnie wysokie ryzyko dla stabilności wykryto aż w dziesięciu państwach członkowskich: w Belgii, Czechach, Niemczech, Grecji, Francji, Włoszech, na Cyprze, Węgrzech, Malcie i w Słowenii¹⁰.

Oceniając podejście do zagadnienia stabilności fiskalnej w obowiązujących przepisach, należy uznać, że pod uwagę zostały wzięte wszystkie wymieniane w literaturze przedmiotu argumenty podkreślające znaczenie „zdrowych” finansów publicznych dla tworzenia warunków zrównoważonego wzrostu gospodarczego. W nowym Pakcie stabilne finanse (w długim okresie) uznane zostały za nadrzędny cel gospodarek UE, którego osiągnięciu służyć ma przeprowadzenie reform polegających

⁸ Na przykład analitycy z Banku Światowego prognozują, że w 2025 r. w Polsce aż 22% naszego budżetu będzie musiało być przeznaczonych na wypłaty emerytur.

⁹ *Good times* czy okres prosperity to okres, w którym rzeczywista produkcja przewyższa poziom produkcji potencjalnej w danym kraju.

¹⁰ [Public finances in EMU... 2005].

na ograniczeniu strony wydatkowej i dążeniu do obniżenia narosłych wskaźników zadłużenia (co jest niezbędne z punktu widzenia przyszłych zjawisk związanych z procesem starzenia się społeczeństwa). Bez wątpienia w krótkim okresie podejmowane reformy stanowiąc będą znaczne obciążenie dla budżetu. Wraz z procesem konsolidacji finansów publicznych zadziałać powinny jednak dodatkowe czynniki w postaci poprawy klimatu sprzyjającego zwiększeniu zatrudnienia i wzrostowi gospodarczemu. Ustalony priorytet w tym zakresie należy więc uważać jako istotny, szczególnie w obecnych warunkach gospodarczych UE.

3. Realizacja budżetowych kryteriów konwergencji

Pozytywnym zjawiskiem w UE jest utrzymująca się od 2003 r. tendencja spadkowa deficytu budżetowego, zarówno dla strefy euro, jak i strefy UE-27, przy czym wyraźny spadek widoczny był dopiero w 2006 r. W porównaniu z rokiem 2005 w 22 krajach zanotowano poprawę salda budżetowego a tylko w 5 – wzrost deficytu budżetowego. Nadwyżka obecna była natomiast w 11 państwach członkowskich (największa w Danii – 4,2% PKB).

W 2006 r. największy deficyt zanotowano na Węgrzech (–9,2% PKB), we Włoszech (–4,4%), Portugalii (–3,9% PKB), w Polsce (3,9% PKB) oraz na Słowacji (3,4% PKB). We Włoszech i na Słowacji planowany jest spadek deficytu budżetowego poniżej wartości referencyjnej w 2007 r., lecz ich miejsce zajmą Czechy i Rumunia. Obecnie w stosunku do 7 krajów uruchomiona jest procedura nadmiernego deficytu, są to: Portugalia, Włochy, Wielka Brytania, Czechy, Słowacja, Węgry i Polska (w ostatnich bowiem miesiącach, w efekcie poprawy salda budżetowego, procedura została zawieszona w stosunku do Cypru, Malty, Francji, Niemiec i Grecji).

Mimo spadku liczby krajów z nadmiernym deficytem, podczas analizy poszczególnych programów konwergencji nasuwa się jednak niepokojący wniosek. Otóż kraje, w których deficyt budżetowy znajduje się nieznacznie poniżej wartości referencyjnej (Francja, Grecja, Włochy, Słowacja), mimo pozytywnych trendów występujących w ich gospodarkach, nie planują jego znacznego obniżenia w ciągu kolejnych kilku lat. W państwach tych, jak ocenia Komisja, notowana ostatnio poprawa sald budżetowych jest wynikiem przede wszystkim wyższego, niż się spodziewano, wskaźnika wzrostu gospodarczego i dochodów budżetowych, nie jest natomiast związana istotnie z konkretnymi działaniami zmierzającymi do trwałego ograniczenia nierównowagi¹¹.

Jeśli chodzi natomiast o zadłużenie publiczne, sytuacja wygląda bardziej niekorzystnie. W przeciwieństwie do deficytu budżetowego, jego wskaźniki (zarówno w strefie euro, jak i w całej Unii Europejskiej) utrzymują się bowiem od kilku lat na podobnym, przekraczającym wartość referencyjną (60% PKB), poziomie.

¹¹ [Communication from the Commission... 2007].

Tabela 1. Poziom deficytu budżetowego w krajach UE w latach 2005-2006 oraz prognozy na lata 2007-2008

Kraj	2005	2006	2007	2008
Belgia	-2,3	0,2	-0,1	-0,2
Niemcy	-3,2	-1,7	-0,6	-0,3
Irlandia	1,0	2,9	1,5	1,0
Grecja	-5,5	-2,6	-2,4	-2,7
Hiszpania	1,1	1,8	1,4	1,2
Francja	-3,0	-2,5	-2,4	-1,9
Włochy	-4,2	-4,4	-2,1	-2,2
Luksemburg	-0,3	0,1	0,4	0,6
Holandia	-0,3	0,6	-0,7	0,0
Austria	-1,6	-1,1	-0,9	-0,8
Portugalia	-6,1	-3,9	-3,5	-3,2
Słowenia	-1,5	-1,4	-1,5	-1,5
Finlandia	2,7	3,9	3,7	3,6
UE-13	-2,5	-1,6	-1,0	-0,8
Bułgaria	1,9	3,3	2,0	2,0
Czechy	-3,5	-2,9	-3,9	-3,6
Dania	4,7	4,2	3,7	3,6
Estonia	2,3	3,8	3,7	3,5
Cypr	-2,3	-1,5	-1,4	-1,4
Łotwa	-0,2	0,4	0,2	0,1
Litwa	-0,5	-0,3	-0,4	-1,0
Węgry	-7,8	-9,2	-6,8	-4,9
Malta	-3,1	-2,6	-2,1	-1,6
Polska	-4,3	-3,9	-3,4	-3,3
Rumunia	-1,4	-1,9	-3,2	-3,2
Słowacja	-2,8	-3,4	-2,9	-2,8
Szwecja	2,1	2,2	2,2	2,4
Wielka Brytania	-3,1	-2,8	-2,6	-2,4
UE-27	-2,4	-1,7	-1,2	-1,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu, www.wc.europa.eu/eurostat.

Tabela 2. Wskaźniki zadłużenia publicznego dla strefy euro oraz dla UE-27 w latach 2003-2006

	2003	2004	2005	2006
Strefa euro	69,2	69,7	70,5	69,0
UE-27	62,1	62,5	62,9	61,7

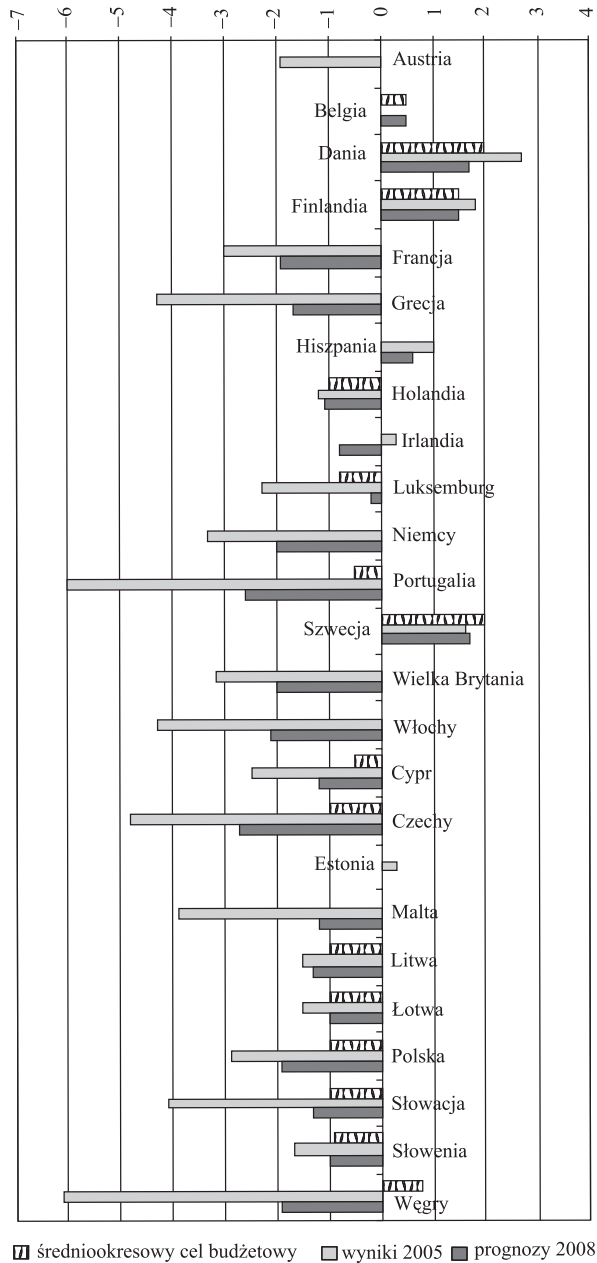
Źródło: jak w tab. 1.

W 2006 r., najniższe wskaźniki zadłużenia publicznego w odniesieniu do PKB zanotowane zostały w Estonii (4,1%), Luksemburgu (6,8%), Litwie (10,0%) i Rumunii (12,4% PKB). W 9 krajach – w tym aż 7 krajach należących do strefy euro (Włochy, Grecja, Belgia, Niemcy, Portugalia, Francja, Austria) – poziom długu publicznego przekroczył dopuszczalną granicę 60% PKB. Należy wskazać na poważną sytuację występującą we Włoszech oraz w Grecji, gdzie wskaźniki zadłużenia znajdują się powyżej poziomu 100% PKB. Problem z narastającym długiem mają również Malta (w 2002 r. wynosił on 60,1%, a obecnie wzrósł do poziomu 65%), Niemcy (w tym samym okresie wskaźnik wzrósł z poziomu 60,3% do poziomu 69%), Francja (wzrost z 58,2 do 64%) oraz Portugalia (wzrost z 55,5 do 65%). W Belgii, choć w 2002 r. zadłużenie przekraczało 100% PKB, obecnie obniżyło się do poziomu 89% i prognozowany jest jego dalszy spadek. Spadek wielkości długu publicznego widoczny jest również w Austrii, jednak zarówno w tym kraju, jak i we wszystkich pozostałych wyżej wymienionych zadłużenie publiczne jest wysokie i w 2007 r. będzie nadal przekraczać dopuszczalny poziom.

Dokonując analizy realizacji budżetowych kryteriów konwergencji przez państwa członkowskie, warto spojrzeć również na założenia ich programów stabilności i konwergencji państw w odniesieniu do wyznaczonych średniookresowych celów budżetowych (obowiązek prezentacji ścieżki dojścia do MTO nałożony został na kraje w 2006 r.). Na rys. 1 przedstawiono porównanie średniookresowych celów budżetowych, prognoz dotyczących kształtowania się wielkości deficytu budżetowego w 2008 r. oraz rzeczywistych wyników w 2005 r. Podczas obserwacji warto jednak dokonać podziału państw na dwie grupy: w pierwszej znajdują się państwa, dla których termin realizacji MTO przewidziany jest przed rokiem 2008, natomiast w drugiej – po tym okresie (tj. Austria, Grecja, Niemcy, Francja, Portugalia, Włochy, Polska, Węgry).

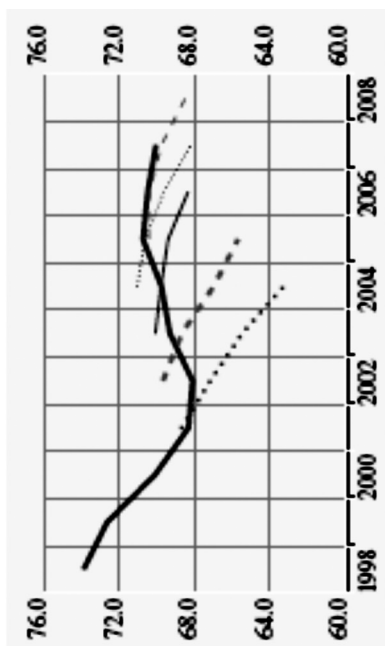
Jak wynika z rys. 1, w pierwszej grupie swój cel zrealizują wyłącznie: Belgia, Finlandia, Hiszpania i Luksemburg, Estonia i Łotwa. W drugiej, jak można przypuszczać (z uwagi na obecną i prognozowaną w 2008 r. wielkość deficytu), z obowiązku wywiąże się jedynie Austria.

Z analizy założeń ostatnich programów konwergencji płyną ponadto spostrzeżenia, że w wielu przypadkach zaplanowany postęp w kierunku osiągnięcia MTO jest dość wolny, a w porównaniu z planami konwergencji (stabilności) sprzed reformy –

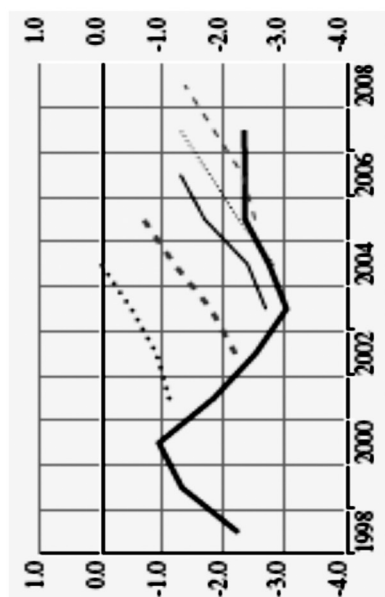
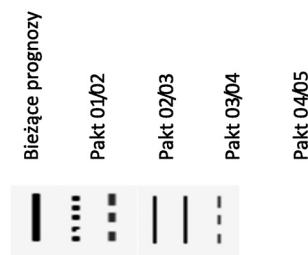

Rys. 1. Porównanie średniookresowych celów budżetowych, prognoz na 2008 r. oraz rzeczywistych wielkości deficytu budżetowego w 2005 r.

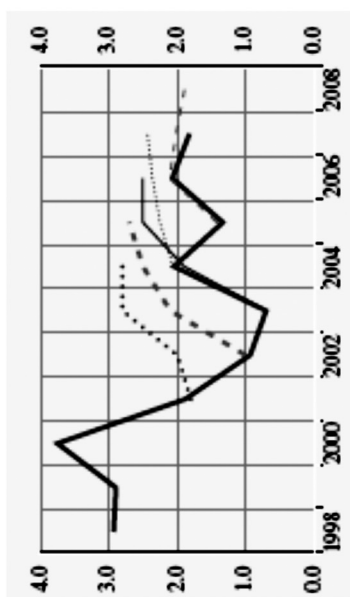
Źródło: opracowanie własne na podstawie narodowych programów konwergencji dostępnych na stronie Komisji Europejskiej: www.ec.europa.eu/dgs/economy_finance/.

Dług publiczny (% PKB)

Deficyt budżetowy (% PKB)

Wzrost gospodarczy (% PKB)

Rys. 2. Średni poziom deficytu budżetowego, długu publicznego oraz wzrostu gospodarczego dla krajów UE: dane wynikające z programów stabilności (lata 2001-2006)

Źródło: [Morris, Ongena, Schuknecht 2006].

także mniej ambitny. Kraje „starej UE”, mające problemy z deficytem budżetowym (Francja, Niemcy, Włochy, Grecja, Portugalia), nie planują osiągnięcia swoich średniookresowych celów budżetowych przed końcem obecnej dekady. Wśród nowych państw członkowskich założenia nie osiągną wszystkie kraje z wyjątkiem Łotwy i Estonii. Zjawisko to można interpretować na dwa sposoby: albo jako ruch w kierunku większego realizmu w kształtowaniu prognoz, albo jako osłabienie determinacji w osiąganiu celów budżetowych.

Warto wspomnieć, jak wyglądały kolejne prognozy państw członkowskich w zakresie kształtowania się najważniejszych wskaźników budżetowych. Z pewnością początkowy sukces w zakresie ograniczania nadmiernych deficytów (w okresie poprzedzającym wstąpienie do strefy euro) przyczyniał się więc do błędnego założenia, że postęp w tym zakresie będzie równie zauważalny także w kolejnych latach. W efekcie brak było przemyślanych strategii osiągania przez kraje członkowskie swoich celów budżetowych. Jest to szczególnie widoczne przy porównaniu prognoz zawartych w programach stabilności, gdzie każda kolejna aktualizacja przynosiła istotną korektę założeń.

Jeśli więc przyjąć, że obecne przewidywania budżetowe opierają się na realistycznych założeniach dotyczących wzrostu i w niewielkiej mierze polegają na środkach jednorazowych lub tymczasowych, to proces konsolidacji finansów publicznych w Unii Europejskiej w perspektywie długookresowej będzie udany. Zjawiskiem niepokojącym jest sytuacja, że w obliczu obecnego ożywienia gospodarczego Unii Europejskiej w krajach borykających się z deficytem budżetowym nie są podejmowane kroki zwiększające intensywność działań konsolidacyjnych. Jak już wcześniej wspomniano, w wielu z nich wyższy niż oczekiwano wzrost gospodarczy wpłynął na poprawę salda sektora finansów publicznych, powodując tym samym zmniejszenie wysiłków zmierzających do trwałego ograniczenia nierównowagi budżetowej (m.in. w Polsce, Czechach, na Węgrzech czy we Francji). Tymczasem to szczególnie one powinny wykorzystywać dobrą koniunkturę gospodarczą do wzmożonych wysiłków.

4. Podsumowanie

Zagadnienie konsolidacji finansów publicznych w UE jest podejmowane obecnie dość szeroko. Ma to związek z wprowadzonymi niedawno zmianami w zapisach Paktu Stabilności i Wzrostu, których celem jest zwrócenie większej uwagi na kwestię długoterminowej stabilności fiskalnej. Ponadto, wskazuje się na występujące obecnie zjawisko ożywienia gospodarczego w Europie (w samej strefie euro wskaźnik wzrostu gospodarczego wzrósł z 0,6% w 2003 r. do 1,3% w 2005 r.), które stanowić powinno dobrą okazję do wdrażania reform strukturalnych i wzmożonej konsolidacji budżetu. Wiele krajów wykorzystuje jednak doraźne efekty wzrostu gospodarczego i ogranicza wysiłki konsolidacyjne. Tymczasem warunkiem trwałego sukcesu jest podjęcie dodatkowych działań (polegających m.in. na redukcji wydat-

ków publicznych) zmierzających do osiągnięcia równowagi w średnim okresie, co ma istotne znaczenie przede wszystkim z punktu widzenia efektów postępującego procesu starzenia się społeczeństw.

Literatura

- Bofinger P., *Should the Stability and Growth Pact be reformed? Briefing Paper for Committee on Economic and Monetary Affairs of the European Parliament*, 5 February 2004.
- Communication from the Commission to the Council and the European Parliament, Public finances in EMU – 2007, ensuring the effectiveness of the preventive arm of the SGP, COM (2007) 316, Brussels 2007.
- Council Regulation (EC) No. 1055/2005 of 27 June amending Regulation (EC) No. 1466/97 on the strengthening of the surveillance of budgetary positions and the surveillance and coordination of economic policies, L 174/1
- Council Regulation (EC) No. 1056/2005 of 27 June 2005 amending Regulation (EC) No. 1467/97 on spending up and clarifying the implementation of the excessive deficit procedure, OJE L 174/5
- Fitoussi J.P., *Reform Proposals for the Stability and Growth Pact, Briefing Paper for Committee on Economic and Monetary Affairs of the European Parliament*, November 2004.
- Morris R., Ongena H., Schuknecht L., *The Reform And Implementation of the Stability and Growth Pact*, Occasional Paper Series No. 47/June 2006
- Opinion on the Commission's report on the long-term sustainability of public finances in the EU (2006), Brussels, 30 October 2006, JO nr 14614/06
- Public finances in EMU – 2006 European Economy No. 3/2005, European Commission, Directorate-General for Economic and Financial Affairs.
- The Impact of Ageing on Public Expenditure: Projections for the EU25 Member States on Pensions, Health-Care, Longterm Care, Education and Unemployment Transfers (2004-2050)*, European Economy, Raporty specjalne nr 1, 2006.

THE LONG TERM STABILITY ISSUE OF PUBLIC FINANCES IN THE EUROPEAN UNION COUNTRIES

Summary

The aim of this paper was to indicate the place of the long term stability of public finances in EU countries. In the coming decades, ageing populations is projected to have a significant budgetary impact on public finances. It is expected to have a significant impact on growth and lead to pressures to increase public spending. This will make it difficult for member states to maintain sound and sustainable public finances in the long-term. This is of particular importance in Economic and Monetary Union, as high deficits and rising debt in some countries leading to unsustainable public finances might have an adverse impact on macroeconomic conditions for other EMU countries. Therefore, ensuring fiscal sustainability requires time-consistent policies, which involves addressing budgetary imbalances before the budgetary impact of aging sets in. The main problem is that a lot of countries use the positive effects of economic growth and do not cut down the growing expenditures.